

A TARJÁNI NÉMET NEMZETISÉGI TANÖSVÉNY VEZETŐFÜZETE

NÉMET NEMZETISÉGI
TANÖSVÉNY

Támogatta a Németországi Szövetségi Köztársaság
a Magyarországi Németek Országos Önkormányzatán keresztül.

www.lehrpfad.hu

„Márciusban fecskék jönnek, sarat gyűjtenek halomba, a legények barkát visznek szentelésre a templomba.”

Mikonya József: Az év 12 hónapja (Fordította Josef Michaelis)

Az útmenti keresztet, képoszlopokat és szenteket ábrázoló szobrokat általában magánszemélyek – gyakran házaspárok, családok – állíttatták és mindnek egyedi története van: hálát, reményt, fohászokat testesítenek meg – és különösen az Istenbe vetett rendíthetetlen hitet. A Tatai utcában található Mária-oszlop története nemcsak különösen szívhez szóló, de több mint egy teljes évszázadot ölel fel.

Ezt ismerheti meg, ha az alábbi szövegrészeket helyes sorrendbe állítja.

- Aztán 1918-ban, éppen Szent György napján a fa feszületet állíttató idősebb Szalczinger János és felesége lovaskocsival Tatára tartott.
- Szülei emlékére, valamint annak örömére, hogy túlélte a háborút, megfogadta, hogy az édesapja által állíttatott fa feszület helyére kőből készült keresztet készített.
- A mai Mária oszlop helyén az 1900-as években egy fakereszt állt, melyet idősebb Szalczinger János állíttatott.
- A jelenleg is látható kőoszlop 1937-ben készült el, üres fülkéjébe később egy Madonnát ábrázoló képet helyeztek.
- A ma látható tűzzománc Madonna a gyermekkel 2006. szeptember 10-én került a régi Madonna kép helyére.
- A vasúti sorompó meghibásodott. Mivel a kocsi hangosan zörgött, nem hallották a vonat érkezését. A sínekre hajtottak, a vonat elütötte őket. Mindketten meghaltak.
- A fiuk eközben az első világháborúban harcolt. A tragédiára tekintettel azonnal leszerelték, hogy felnevelhesse az öt hűgát.

**„Színpompás a szeptember: tarka erdő, a percek lassan telnek,
majd beköszönt az esős ősz, a fecskék hosszú útra kelnek.”**

Mikonya József: Az év 12 hónapja (Fordította Josef Michaelis)

A tarjániakat számtalan felejthetetlen élmény köti partnertelepüléseikhez. És bár e kapcsolatok súlypontjai eltérőek ugyan, egyvalami biztosan közös bennük: hogy mindkét felet gazdagítják.

Próbálja meg kitalálni, hogy vajon melyik partnertelepülésre igazak az alábbi megállapítások! A táblán lévő térkép segít.

A kapcsolat alapjául egy német-cseh-magyar cserediák-program szolgált, melyhez 2015-ben csatlakozott ez az osztrák város is:

E partnerkapcsolat révén ismerkedhettek meg a tarjániak a cseh- és morvaországi németekkel:

Ez Tarján legkésőbb kötött partnerkapcsolata, mely a két település önkormányzatának kezdeményezésére jött létre:

A tarjániak legrégebben létesült partnerkapcsolata, amelynek alapjait gyermekek tették le: a helyi diákok tartós levelezést folytattak az akkori NDK-hoz tartozó település iskolájának tanulóival:

Ebből a városból a nyolcvanas évek végén érkeztek az első vendégek tarjáni családokhoz:

A tarjáni fúvósok 1988-ban a németországi Gerlingenben vendégszerepeltek, ott ismerkedtek meg és barátkoztak össze a későbbi francia testvérváros big band-jével:

Az 1990-es években e Schleswig-Holstein tartományban található település Spielmannszug zenekara kapcsolatot keresett Magyarországgal; rendszeres látogatásokat követően 2007-ben hivatalosan is Tarján testvértelepülése lett:

„A 'császár' maga az augusztus, az asztal bőséggel megterítve, csorba kasza, repedt sarló a sarokba már félretéve.”

Mikonya József: Az év 12 hónapja (Fordította Josef Michaelis)

Gyakran előfordul, hogy egy-egy személy, de akár család is ragadványnevet kap a helyi közösségtől. Nincs ez másképp Tarjánban sem. Ezek a nem hivatalos elnevezések egyrészt arra szolgálnak, hogy megkülönböztessék egymástól az azonos nevű családokat; másrészt jól tükrözik az embertársak megfigyelőképességét, szabályrendszerét és értékrendjét: a ragadványnevek kialakulását ugyanis minden motiválja, ami nem általános, átlagos vagy szokványos. Például a feltűnő testi adottságok vagy jellemvonások, az alkalmankénti vagy szokássá vált furcsa viselkedés vagy a jellegzetes kifejezőmód egyaránt alapjául szolgálhatnak a humoros vagy épp gúnyos elnevezéseknek.

A főleg földműveléssel foglalkozó lakosok körében az iparosok ragadványnevei gyakran a szakmájukra utalnak: *Schnaide* (*Schneider* = szabó), *Rasiere* (*Rasierer* = borbély), *Schuste* (*Schuster* = suszter). A hajszín – például *Raudi* (*rot* = vörös), *Schwotsi* (*schwarz* = fekete) –, az alacsony termet (*Liliput*), valamint az értelmi fogyatékoság – például *Hoiwöd* (*halb* = fél, azaz félkegyelmű) –, úgyszintén szolgálhatnak ragadványnév alapjául.

A gazdag kínálatból öt ilyen nevet mutatunk: párosítsa össze az egyes rajzokat a megfelelő megárázáttal!

Amerikaner (amerikai)

A család a XX. század elején – sok más magyarországi családhoz hasonlóan – Amerikába vándorolt, ám még az Első Világháború előtt visszatért Tarjánba. Sikerült ott annyi pénzt megtakarítaniuk, hogy házat tudtak építeni.

Fetzn-Oasch (Fetzenarsch = rongyhátsójú)

Ezt a nevet egy eleven fiúnak adták, akinek a viselkedése miatt gyakran húztak rá a fenekére. Ő azonban leleményes volt, az alsónadrágját ronggyal tömte ki, hogy kevésbé fájjon a verés.

Link (links = bal)

A ragadványnév viselője balkezes volt.

Nochtrum (nachdrum = azért, mert)

Az ezzel a ragadványnévvvel illetett asszony nemcsak arról számolt be részletesen, hogy mi történt, hanem arról is, hogy miért. A gyakran használt nochtrum nyelvjárási kifejezés jellegzetes szavajárása volt.

Repeta Leine

Leine jó étvágyú lány volt. Fuvaros édesapját gyakran elkísérte Budapestre. A hazaúton rendszerint megálltak egy Zsámbékon található fogadóban, hogy éhségüket és szomjukat csillapítsák. *Leine*-nek azonban sosem volt elég az adag, mindig repetát kért.

Van Önnek is olyan ismerőse, akit hasonló bece- vagy ragadványnévvvel illettek? Tudja, miért kapta azt?

„A február csak rövid hónap, a víg nóta harsányan száll,
farsangkor tánc a szokás – még hajnalban is áll a bál.”

Mikonya József: Az év 12 hónapja (Fordította Josef Michaelis)

Írásos dokumentumok bizonyítják, hogy Tarjánban a XIX. század közepétől élénk zenei élet zajlott – és ez az elmúlt 150 esztendőben mit sem változott. A faluban egyszerre több olyan zenekar is működött, illetve működik, amelyek a magyarországi németek szívét megdobogtató fúvószenét játssza. Bár az említett formációk a zenészek számát tekintve különbözőek voltak, a hangszeres összeállításukat illetően azonban nem. A fúvószenekarokra jellemző hamisítatlan hangzásvilághoz ugyanis elengedhetetlenül szükségesek bizonyos hangszerek.

Felismeri a rajzok alapján, melyeken játszottak a tarjáni muzsikuskok? Írja be a hangszerek neveiket a képek fölötti rubrikákba!

Próbálgassa a tábla alatti interaktív berendezés gombjait! Be tudja azonosítani, hogy melyik szimbólum melyik hangszer hangját takarja? A táblázat harmadik sorába berajzolhatja a megfelelő piktogramot.

„A december fagyos hónap, a tél hófehér ruhája már kész – vége lett egy hosszú évnek, de új tavasz reménye el nem vész.”

Mikonya József: Az év 12 hónapja (Fordította Josef Michaelis)

**Vajon mi alapján nevezték el régen az utcákat és falurészeket? Íme egy kis íze-
lítő. Ön kitalálja, hogy melyik elnevezéshez melyik magyarázat tartozik?**

Spanngaas
(tükörfordításban: Kifogó utca)

Ebben az utcában egyszerre három *Léna* névre keresztelt nő is lakott.

Trei-Leina-Koosn
(tükörfordításban: Három-Léna utca)

Itt pitypangot kaszáltak a baromfi számára.

Ooha-Koosn
(tükörfordításban: Óha-utca)

Az utca görbülete egy libanyakra hasonlít.

Nixprood
(tükörfordításban: Nincsenyér)

A legelőről hazatérő igásállatokat itt fogták ki, majd itatták meg.

Kainskroong
(tükörfordításban: Libagallér)

Hirtelen meredeken leereszkedő (azaz „lebukó”) utca.

Naiwöod
(tükörfordításban: Újvilág)

Esős időben ez az utca nagyon sáros volt – olyannyira, hogy az ember arra felé járva biztosan felkiáltott: „Óha!”.

Seingstplotz
(tükörfordításban: Kasza tér)

Ezen a településrészen nagyon szegény emberek laktak, akik még az arra járó koldusnak sem tudtak egy darab száraz kenyeret adni.

Lepukti

Ezt a településrészt csak a II. világháború után kezdték el kiépíteni.

„Októberben itt a szüret, a szőlőhegyen ének száll,
tréfa hangzik, olló csattog, a puttyonból szőlő kandikál.”

Mikonya József: Az év 12 hónapja (Fordította Josef Michaelis)

Az aratás és a szüret paraszti közösségekben kiemelkedő eseményeknek számítanak, melyeket izgatott várakozás előz meg. Az egész család, sőt gyakran még a közelebbi rokonság összefogását is igénylik. Ha ugyanis az időjárás is kegyes volt, a több hónapos megfeszített munka jutalma a bő termés. A szüreteléshez a segítő kezek mellett különféle eszközökre, szerszámokra is szükség van.

Az alábbi rácsban a szürettel kapcsolatos kifejezéseket rejtettünk el. Keresse meg mind az ötöt!

I X Ó W Y U M G Y Z J M H M
V Y L T P P O R I A P P I E
E L Á X D K V R Z Y M Y D T
S G R N W C C G B R T E K S
É P A M F M A E K Q W O J Z
R P D P Q A S W E X I T F Ó
P F Ó P H U A B K A C R C O
Ó X L V M W R D I I Z N A L
L X Ó J J D H L T O L E Z L
Ó S Z Ü R E T E L Ó K Á D Ó
Z K S A D N H U Ó Y F A P F
S S M X W S G V T Z E W K Y
I Y K J K E O Z F E F E R L

**„A május a legszebb hónap, távol kakukk hangja szól,
az emberek a szabadba vágnak, az erdőben sok madár dalol.”**

Mikonya József: Az év 12 hónapja (Fordította Josef Michaelis)

**Kérjük, játsszák el az alábbi történetet, készítsenek róla fotókat,
majd küldjék el azokat az info@lehrpfad.hu e-mail címre!**

MIKONYA JÓZSEF: KÖLCSÖNKENYÉR VISSZAJÁR

Történt egyszer, hogy egy szegény ember gyereke meghalt. Elment a paphoz és megkérte, hogy temesse el a gyermeket.

„Aztán pénzed van-e?” – kérdezte először is a pap.

„Nincs egyetlen huncut krajcárom sem, tiszteletes úr, de semmi munka nincs ellenemre, le tudnám dolgozni az árát.”

Mogorván ingatta a fejét a pap, majd azt mondta: „Na jó, ám legyen! ... hozd el a gyermeket a koporsóban a templom elé, ott majd beszentelem, aztán eltemethetik.”

A szegény ember szomorú szívvel hazament. Nem tudott a papnak ellenszegülni, úgy kellett tennie, ahogy az kérte. „Talán eljön még az idő, hogy ezt visszafizethetem neki!” – gondolta.

A következő héten eljött hozzá a harangozó: „Kedves Jancsi barátom, holnap jelentkez a Papréten szénaforgatásra!”

A szegény ember a vállára vette a vasvilláját és a templom elé ment, majd a számmal olyan mozdulatokat tett a levegőben, mintha szénát forgatna.

Az emberek csak nézték és nevettek: „Bizonyára meghibbant!” – gondolták. Csodálkozva megjelent a pap is és megkérdezte tőle: „Kedves barátom, hát te mit csinálsz?”

„Tiszteletes úr, megforgatnám a szénáját, de ahhoz előbb ide kéne hoznia a templom elé, akkor fogom megforgatni!”

